

Культурологічний підхід у проєкції на сходознавчу освіту

М.В.Бастун (м. Київ)

Більшість сучасних дослідників, визначаючи головні цілі, котрі стоять перед сучасною системою освіти, в цілому погоджуються відносно того, що такою метою передусім має бути її гуманізація, гуманітаризація і сприяння всебічному розвитку вільної, творчої особистості учня. «Гуманітарна криза освіти», тобто невідповідність реальності сформульованим цілям, торкнулася сходознавчої освіти так само, як і інших ланок освіти. Потреби вузької спеціалізації фахівців спричинили відірваність, відчуженість предметів один від одного, суто технічне ставлення до знань, при цьому їхня культуровідповідність якщо не повністю втрачається, то суттєво зменшується. Щодо саме сходознавчої специфіки, передусім слід відзначити, що ці процеси руйнівним чином вплинули на комплексний характер сходознавства, без якого воно, по суті, перестає відповідати своїм цілям. Крім того, навчальний матеріал у сходознавчому циклі дисциплін має тісний зв'язок з культурою, в даному разі зі східною, чужою, іншою культурою. Відсутність культуровідповідності засвоюваного матеріалу саме своїй, рідній культурі призводить до технічного ставлення до східної культури, наслідком чого стає тенденція так само технічного ставлення і до власної культури. З іншого боку, це може призвести до певних форм буття у цій культурі без міцної вкоріненості у своїй культурі (на важливості чого наполягали такі видатні сходознавці, як В.М.Алексеев, І.Ю.Крачковський та ін.). У будь-якому разі, така ситуація значно зменшує для особи можливість займати позицію суб'єкта культури, а відтак призводить до серйозних особистісних деформацій.

На нашу думку, культурологічний підхід є засобом, котрий сприятиме вирішенню цих та інших проблем, що стоять перед сходознавчою освітою, і розвитку цієї ланки освіти у річищі гуманістичної орієнтації. Одним з головних завдань при розробці культурологічного підходу у сходознавчій освіті має бути, передусім, створення навчального середовища як культурного

середовища, за рахунок створення вертикальних та горизонтальних зв'язків між компонентами (модулями, предметами) цієї системи. Йдеться про формування контекстності навчального матеріалу за рахунок встановлення діалогічних зв'язків між різними навчальними дисциплінами, котрі мали б утворювати єдиний сходознавчий комплекс. Іншим засобом формування контекстності навчального матеріалу, надання йому комплексності і культуровідповідності є створення (можливо, у рамках психологічної служби навчального закладу) своєрідного «психологічного координаційного центру», у формі гуртка або постійно діючого семінару, з участю студентів та викладачів і під керівництвом психолога. Метою такого семінару було б обговорення метапроблем сходознавства, встановлення діалогічних зв'язків між предметами, котрі вивчаються у рамках програми сходознавчої освіти. Це має сприяти відновленню комплексного характеру сходознавства і формуванню середовища навчання саме як культурного середовища. Керівник цього семінару, психолог за освітою, не обов'язково повинен мати спеціальні знання з цього предмету. Спираючись на загальну ерудицію і використовуючи прийоми та засоби, розроблені в рамках концепції Школи діалогу культур, а також техніку сократичного діалогу (μαθητική τέχνη), він запускає діалоги на професійні та світоглядні теми, сам при цьому займаючи позицію «вченого незнання». Щодо спеціальних знань, які можуть знадобитись у таких обговореннях, як показує досвід, навіть у групі з приблизно 10 студентів сумарний запас професійної ерудиції є цілком достатнім для ведення бесіди на достатньо високому науковому рівні. Звичайно, бажаною є участь у такому семінарі викладачів. Крім того, стимулюється самостійний пошук студентами інформації.

Крім семінару, в якості компонентів культурного середовища створюються також, відповідно до методики ШДК, пакети текстів з обговорюваних проблем, електронна база інформації, доступна для всіх учасників семінару, фільмотека та аудіотека, список корисних сайтів Інтернету. Важливим компонентом роботи також є створення спільними зусиллями учасників семінару інтернет-сторінки,

де були б опубліковані матеріали семінару, роздуми його учасників, форум для дискусій між зустрічами семінару тощо.

Ще одним компонентом культурного навчального середовища є факультативний спецкурс «Діалогічна культурологія», присвячений розкриттю діалогів, що відбувалися і відбуваються у «Великому часі культури».